

e-ISSN 2706-7904

Міністерство освіти і науки України
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Університет Докуз Ейлул (Турція)
Громадська організація «Всеукраїнська асоціація психолінгвістів»

16-17 грудня 2021 року
Переяслав (Україна)

«ПСИХОЛІНГВІСТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ – 2021»

МАТЕРІАЛИ

XVI Міжнародної науково-практичної конференції

PROCEEDINGS

of the 16th International Scientific and Practical Conference

«PSYCHOLINGUISTICS IN A MODERN WORLD – 2021»

December 16-17, 2021
Pereiaslav (Ukraine)

Ministry of Education and Science of Ukraine
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Ukraine)
Dokuz Eylul University (Turkey)
Public Organization «Ukrainian Association of Psycholinguists»

УДК 81'23
П 86

Психолінгвістика в сучасному світі – 2021. *Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Переяслав, 16-17 грудня 2021 р.).* Л.О. Калмикова, Н.В. Харченко, & І.В. Мисан (Ред.). Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі. 339 с. (Електронна книга). <https://doi.org/10.31470/10.31470/2706-7904-2021-16>

Щорічна Міжнародна науково-практична конференція «Психолінгвістика в сучасному світі» зберігає наукові традиції вітчизняної та зарубіжної психолінгвістики, засновані О.О. Потебнею, Л.С. Виготським, О.Р. Лурією, О.М. Леонтьєвим, М.І. Жинкіним, О.О. Леонтьєвим та іншими видатними мовознавцями і психологами; розвиває існуючі підходи до досліджень психолінгвістичних феноменів, пропонує нові погляди на явища мови і мовлення людини й презентує найновіші результати психолінгвістичних розвідок.

Матеріали конференції висвітлюють різні аспекти психолінгвістичної проблематики, зокрема психолінгвістики розвитку, рефлексивної психолінгвістики, мовної свідомості, мовленнєвої особистості та багатьох інших аспектів.

У збірнику матеріалів конференції представлені наукові праці викладачів ЗВО, наукових співробітників, докторантів, аспірантів, магістрантів.

Рекомендовано вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі (протокол №3 від 29.10.2021 р.).

 Creative Commons «Attribution» 4.0

e-ISSN 2706-7904

Веб-сайт Конференції <https://psycholing-conference.com>

© Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2021 р.

UDC 81'23

П 86

<https://doi.org/10.31470/10.31470/2706-7904-2021-16>

Psycholinguistics in a Modern World – 2021. Proceedings of the 16th International Scientific and Practical Conference (Pereiaslav, December 16th–17th, 2021). In: L.O. Kalmykova, N.V. Kharchenko & I.V. Mysan (Eds.). Pereiaslav: Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav. 339 p. (e-Book). <https://doi.org/10.31470/10.31470/2706-7904-2021-16>

Annual International Scientific and Practical Conference «Psycholinguistics in the modern world», maintains traditions of the national and foreign scientific psycholinguistics based by O.O. Potebnia, L.S. Vygotsky, O.R. Luria, O.M. Leontiev, M.I. Zhynkin, O.O. Leontiev and other prominent linguists and psychologists, develop existing approaches to the research of psycholinguistic phenomena, offers new perspectives on the phenomena of human language and speech and presents the latest results of psycholinguistic investigations.

Conference proceedings are published in Ukrainian, Russian and English in accordance with the directions of its sections and they manifest various aspects of psycholinguistic issues, including psycholinguistics of development, reflective psycholinguistics, language awareness, verbal identity, social communications and many other aspects.

The e-book presents research papers of university teachers, researchers, doctoral students, post-graduate students, undergraduates.

Recommended by a Scientific Council of Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University (Transaction №3 from 29.10.2021)

Creative Commons «Attribution» 4.0

e-ISSN 2706-7904

<https://psycholing-conference.com>

© Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, 2021.

ЗМІСТ

Акімова Наталія. СПЕЦИФІКА ВСТАНОВЛЕННЯ РАПОРТУ З КЛІЄНТОМ В ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІ.....	13
Балаласва Олена. МОДЕЛЮВАННЯ МЕТАДАНИХ У НОВИНИХ МЕДІА: КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ.....	18
Бел'Кірі Лейла Наджех. ТРУДНОЩІ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ТУНІСЬКОМУ КОНТЕКСТІ: ОЦІНКА РІВНЯ ВОЛОДІННЯ МОВОЮ В КЛАСІ V.S. ТРИВОГИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	23
Бережна Маргарита. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ОБРАЗ РАДОСТІ (У КОМП'ЮТЕРНО-АНІМАЦІЙНОМУ ФІЛЬМІ “НАВИВОРІТ”).....	32
Борисова Наталія. РОБОТА НАД ТЕКСТАМИ ДЛЯ ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	36
Бубнова Ирина. БУКВА И ЦВЕТ В СОЗНАНИИ СОВРЕМЕННОГО НОСИТЕЛЯ РУССКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЫ.....	40
Власенко Олена. МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРА.....	44
Гандзілевська Галина, Шершньова Олена, Черноус Тетяна. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЕТИЧНОЇ ЗБІРКИ ВІРИ ВОВК «МАНДАЛЯ» У ВИМІРІ РЕСУРСІВ РЕЗИЛІЄНСУ.....	49
Гордиенко-Митрофанова Ия, Гоголь Денис, Саута Сергей, Конок Марина, Безкоровайный Сергей. РЕЗУЛЬТАТЫ КЛАСТЕРНОГО АНАЛИЗА СЕМАНТИЧЕСКИХ ПРИЗНАКОВ «ЧЕЛОВЕКА ФЛИРТУЮЩЕГО»: «ПО ПОЛУ – КАКОЙ?», «ВНЕШНЕ – КАКОЙ?».....	54
Дем'яненко Світлана. СИНОНІМИ В ЛЕКСИКОНІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	64
Джан Еда, Куруоглу Гюльміра. НАВИЧКИ УСНОГО МОВЛЕННЯ У ЛЮДЕЙ З ДЕМЕНЦІЄЮ.....	69
Дмитрюк Наталья, Арынбаева Римма. АССОЦИАТИВНАЯ КАРТИНА МИРА В ДИАХРОНИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ.....	75
Доброскок Стефанія. МОВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛІНГВІСТИКИ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ.....	80

Іванюк Ганна, Мельник Інна. ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО» У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	86
Івашкевич Ернест, Набочук Олександр. РОЗУМІННЯ СТУДЕНТАМИ ІНТЕРНЕТ-ТЕКСТІВ У СИТУАЦІЇ КОВІД-19 В УКРАЇНІ.....	92
Ігнат'єва Світлана. МОДЕЛЬ САМОПРЕЗЕНТАТИВНОСТІ ДІАРИСТА В ЩОДЕННИКОВОМУ НАРАТИВІ.....	97
Інсабралде Лариса де Соузе Мелло, Престес Зоя Рібейро. ДИТЯЧИЙ МУЛЬТИЛІНГВІЗМ: ВНЕСОК Л. ВИГОТСЬКОГО І Л. ЩЕРБИ.....	102
Калмиков Георгій. ПСИХОЛІНГВІСТИКА В НЕКЛІНІЧНІЙ ПСИХОТЕРАПІЇ: АСПЕКТИ ВЕРБАЛЬНОГО ВПЛИВУ.....	107
Калмикова Лариса, Харченко Наталія, Мисан Інна. НА ЩО СПРОМОЖНА ГЕНЕРАТИВНА СИСТЕМА ЛЮДИНИ?.....	113
Кириченко Тетяна. МІСЦЕ ТА РОЛЬ САМОРЕГУЛЯЦІЇ В МІЖСОБИСТІСНІЙ МОВЛЕННЄВІЙ КОМУНІКАЦІЇ ПІДЛІТКІВ.....	128
Комар Олена. ГРАФЕМНО-КОЛІРНА СИНЕСТЕЗІЯ: НЕЙРОЛОГІЧНИЙ ПАЛІМПСЕСТ ЧИ КОГНІТИВНА МЕТАФОРИЗАЦІЯ?.....	135
Корніяка Ольга. РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ВИКЛАДАЧА.....	142
Коструба Наталія. ТАКСОНОМІЯ АСОЦІАЦІЙ ПРОВІДНИХ КОНЦЕПТІВ РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ.....	147
Кремень Василь, Ільїн Володимир. ОБРАЗ ЛЮДИНИ ТА ІНФОСВІТУ В КОНТЕКСТІ ПРОЄКТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ.....	151
Крилова-Грек Юлія. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ОСОБИСТОСТІ МЕДІАФАХІВЦЯ В ТЕКСТАХ ЗМІ.....	155
Кролівець Юлія. ПСИХОЛІНГВОПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ РОЗПОВІДНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	160
Крупельницька Людмила, Кудріна Тетяна. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ІНДИКАТОРИ НЕРЕФЛЕКСИВНИХ Я-ТЕКСТІВ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....	165

<https://doi.org/10.31470/2706-7904-2021-16-86-91>

**ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО» У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ
СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ:
ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ**

*The Concept of “Pedagogical Partnership” in the Language Consciousness of
Students of Pedagogical Specialties: Psycholinguistic Analysis*

Hanna Ivaniuk

Dr. Sc. in Pedagogy, Professor
Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)
h.ivaniuk@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7758-5121>

Inna Melnyk

Ph.D. in Psychology, Assistant Professor
Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)
i.melnyk@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4876-1322>

Abstract

The article describes the results of psycholinguistic analysis of the concept of “pedagogical partnership” in the language consciousness of students of pedagogical specialties by logical, grammatical and thematic criteria. It is established that students of pedagogical specialties mainly describe this concept through such associations as “cooperation” and “respect”. In the linguistic consciousness of first and second year students of pedagogical specialties, the concept of “pedagogical partnership” has mainly characteristics related to joint activities and communication of participants in the educational process, as well as their interpersonal relationships and emotional attitudes. The resulting array of associative reactions is dominated by peripheral reactions, which indicates a lack of common understanding of the concept of “pedagogical partnership” and the presence of subjective ideas about it, based not on clear knowledge of the essence of this concept, but on previous experience.

Key words: *associations, associative experiment, language consciousness, psycholinguistic analysis.*

Вступ *Introduction*

Проблеми вивчення мовної свідомості як царини дослідження семантичних процесів продукування та сприйняття мовлення є досить затребуваними у сучасній психолінгвістиці. Зокрема, актуальним з точки зору психолінгвістичної науки є вивчення уявлень у мовній свідомості сучасної молоді про різні аспекти їхньої життєдіяльності. Дуже важливо знати і розуміти особливості сприйняття тих чи інших понять молоддю, особливо тих, що пов'язані безпосередньо з їх майбутньою професійною діяльністю, оскільки це прямо впливає на успішність оволодіння такою діяльністю та становлення фахівця в цілому.

Відтак, у системі підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності доцільним, на наш погляд, є вивчення уявлень у мовній свідомості студентів про таке важливе поняття як «педагогічне партнерство». Адже, за нашими спостереженнями, студенти, особливо перших-других курсів, по-різному розуміють це поняття, не завжди можуть точно пояснити його сутність, тому було б доречно дослідити деякі загальні тенденції, пов'язані з уявленням про нього у їхній мовній свідомості. Зазначимо, що у руслі нашого дослідження ми опираємося на визначення поняття «мовна свідомість» – як «... психолінгвістичного поняття, яке показує, яким чином внутрішні (особистісні) і зовнішні (соціальні) умови функціонування мовлення як досягнення людини пов'язані зі змінами значень і смислів слів» (Яковлев, 2019: 157).

Дослідження загальних уявлень у мовній свідомості майбутніх педагогів про поняття «педагогічне партнерство» дасть можливість більш повно зрозуміти професійні цінності сучасної студентської молоді та їх уявлення про особливості взаємодії між учасниками освітнього процесу. Тому, на наш погляд, поняття «педагогічне партнерство» потребує психолінгвістичних досліджень щодо особливостей його трактування майбутніми педагогами. У зв'язку з цим *метою* нашого дослідження вбачаємо у здійсненні психолінгвістичного аналізу поняття «педагогічне партнерство» у мовній свідомості студентів педагогічних спеціальностей.

Методи та методики дослідження *Methods and Techniques of the Research*

Сучасні психолінгвістичні дослідження засвідчують, що одним з найефективніших інструментів вивчення мовної свідомості є асоціативний експеримент (Горошко, 2003). Тому задля реалізації мети нашого дослідження був використаний метод вільного асоціативного експерименту. Так, респондентам

пропонувалось скласти список слів, що першими спали їм на думку у процесі озвучування поняття «педагогічне партнерство». Асоціатами слугували будь-які реакції: слова різних частин мови, словосполучення тощо. Час для фіксації реакцій був необмежений. Вибірку склали 188 студентів перших та других курсів педагогічних спеціальностей КУ імені Бориса Грінченка. Дослідження проводилося українською мовою.

Для проведення психолінгвістичного аналізу структури асоціативного поля реакцій на заданий стимул необхідно здійснити класифікацію отриманих асоціацій за тими чи іншими критеріями. Оскільки у сучасних дослідників є думка про те, що «побудова деякої ідеальної класифікації асоціацій, що ґрунтувалася б на певному несуперечливому принципі, не є можливою та потрібною» (Горошко, 2001), то нами було обрано ті критерії, які найбільш повно, на наш погляд, розкривають структуру асоціативного поля поняття «педагогічне партнерство».

Так, у нашому дослідженні було проаналізовано отриманий масив асоціацій за трьома критеріями: логічним, граматичним та тематичним. За логічним критерієм структура асоціативного поля має ієрархічно організований характер і включає в себе центральні реакції (центр поля, його ядро) та периферійні реакції (зону найближчої периферії, зону дальньої периферії, а також зону крайньої периферії, які визначаються у залежності від частоти реакцій у полі). Таким чином, асоціації з частотою більше 10% відносились до центру поля, а з частотою менше 10% – до периферії (4–10% – до зони поля його ближньої периферії; з частотою менше 4% до 2% – до зони дальньої периферії; з частотою менше 2% – до крайньої периферії поля) (Стернин & Рудакова, 2011). За граматичним критерієм всі отримані асоціації розподілялись у відповідності до парадигматичного чи синтагматичного типу реакцій. Синтагматичними асоціативними реакціями вважались ті, граматичний клас яких відрізняється від граматичного класу слова-стимулу і які виражають предикативні зв'язки. Парадигматичні реакції становили слова-реакції того ж граматичного класу, що і слова-стимули. За тематичним критерієм всі отримані нами асоціації були згруповані за принципом приналежності до лексики одного семантичного поля, яка застосовується при побудові текстів на тему, що характеризує це поле, і пов'язані зі стимулом парадигматично (Клименко, 1974).

Результати *Results*

Відповідно до правил проведення вільного асоціативного експерименту було взято до розгляду лише першу відповідь і отримано 188 реакцій, які складають

асоціативне поле поняття-стимулу «педагогічне партнерство» у мовній свідомості студентів. Було отримано таке асоціативне поле: співпраця – 22, повага – 19, допомога – 12, взаємодія – 10, довіра – 9, взаємодопомога – 8, педагог – 8, взаєморозуміння – 7, навчання – 6, батьки – 6, взаємоповага – 5, виховання – 5, вчителі – 5, учні – 5, творчість – 4, діалог – 4, розуміння – 4, підтримка – 4, доброта – 3, розвиток – 3, лідерство – 3, діти – 3, комунікація – 3, взаємини – 2, позитивне ставлення – 2, обмін досвідом – 2, спілкування – 2, професійність, обмін думками, дружба, людина, нова українська школа, методи, сумісність думок, доброзичливість, толерантність, творчий підхід, навчання без примусу, ціле, енергія, взаємовиручка, покращення освітнього процесу, зв'язок вчитель-учень, команда, спільні принципи, гуманність, рука в руку, тиснути руку.

Всі отримані асоціації на поняття «педагогічне партнерство» були проаналізовані нами за *логічним критерієм*. Для цього вони були розподілені на групи за певним типом реакцій – центральної чи периферійної. Центральні логічні асоціації представлені меншістю реакцій (усього 21,8%). Це такі асоціації як «співпраця» та «повага». Всі інші отримані асоціативні реакції – периферійні (усього 78,2%), вони окреслюють індивідуальний досвід респондентів і є нетиповими. Їх переважання свідчить про відсутність єдиного розуміння поняття «педагогічне партнерство» та наявність суб'єктивних уявлень про нього, заснованих не на чітких знаннях про сутність цього поняття, а на отриманому раніше досвіді.

Також був проведений психолінгвістичний аналіз поняття «педагогічне партнерство» за *граматичним критерієм*. Ми визначали, до якого типу реакцій можна віднести кожне з отриманих слів – парадигматичної чи синтагматичної. Виявлено, що всі слова-асоціації (окрім двох) є парадигматичними реакціями. Синтагматичних реакцій серед отриманих асоціацій виявилось всього дві – це асоціації «рука в руку» та «тиснути руку». Переважання парадигматичних граматичних асоціацій свідчить, на наш погляд, про розвиненість у респондентів комплексного та аналітичного мислення, що є характерним для майбутніх педагогів.

Отримані асоціації на поняття «педагогічне партнерство» були проаналізовані також згідно з *тематичним критерієм*. Опрацювання масиву асоціацій дало можливість виокремити чотири тематичні категорії: (1) *спільна діяльність та комунікація* – 94 асоціації (співпраця, допомога, взаємодія, взаємодопомога, навчання, виховання, творчість, діалог, розвиток, лідерство, комунікація, обмін досвідом, спілкування, обмін думками тощо); (2) *міжособистісні взаємини та емоційне ставлення* – 68 асоціацій (повага, довіра, взаєморозуміння, взаємоповага, розуміння, підтримка, доброта, взаємини, позитивне ставлення, дружба, сумісність думок, доброзичливість, толерантність тощо); (3) *абстрактні поняття та порівняння* – 4

асоціації (ціле, енергія, рука в руку, тиснути руку); (4) *суб'єкти та об'єкти, що здійснюють педагогічне партнерство* – 22 асоціації (батьки, вчителі, учні, діти, людина, нова українська школа, команда тощо); Таким чином, найчисельнішою виявилась тематична категорія, яка характеризує педагогічне партнерство як спільну діяльність та комунікацію (50%). Другою за чисельністю є тематична категорія, асоціації у якій відображають міжособистісні взаємини та емоційне ставлення (36,1%). Інші дві тематичні категорії є менш чисельними. Велика тематична різноманітність отриманих асоціацій свідчить про різнобічність уявлень студентів про поняття «педагогічне партнерство», що підтверджується також наявністю великої кількості периферійних логічних реакцій.

Висновки *Conclusions*

У результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що у мовній свідомості студентів перших та других курсів педагогічних спеціальностей поняття «педагогічне партнерство» має переважно характеристики, що пов'язані зі спільною діяльністю та комунікацією учасників освітнього процесу, а також їх міжособистісними взаєминами та емоційним ставленням. Здійснений психолінгвістичний аналіз поняття «педагогічне партнерство» методом вільного асоціативного експерименту дозволив виявити, що студенти педагогічних спеціальностей переважно описують це поняття через такі асоціації як «співпраця» та «повага».

Проведення психолінгвістичного аналізу поняття «педагогічне партнерство» за логічним та граматичним критеріями також дозволило зробити певні узагальнення. Так, у отриманому масиві асоціативних реакцій переважають периферійні реакції, що свідчить про відсутність єдиного розуміння поняття «педагогічне партнерство» та наявність суб'єктивних уявлень про нього, заснованих не на чітких знаннях про сутність цього поняття, а на отриманому раніше досвіді. Крім того, переважання парадигматичних граматичних асоціацій свідчить, на наш погляд, про розвиненість у респондентів комплексного та аналітичного мислення, що є характерним для майбутніх педагогів.

Здійснене дослідження є пілотним і не претендує на повне розкриття досліджуваної проблеми, але воно може бути поштовхом до подальших психологічних та психолінгвістичних досліджень. Перспективи дослідження вбачаємо в подальшому психолінгвістичному аналізі поняття «педагогічне партнерство» та інших понять, дотичних до професії педагога, на більшій вибірці респондентів.

Література
References

- Горошко, Е.И. (2001). (Ред.). *Интегративная модель свободного ассоциативного эксперимента*. Ин-т языкознания РАН. Харьков; Москва: РА-Каравелла.
- Горошко, Е.И. (2003). *Языковое сознание: гендерная парадигма*. Москва – Харьков: ИЯ РАН-ИД «ИНЖЭК».
- Клименко, А.П. (1974). *Лексическая системность и её психолингвистическое изучение*. Минск: Изд-во гос. пед. ин-ст. иностр. языков.
- Стернин, И.А., & Рудакова, А.В. (2011). *Психолингвистическое значение и его описание*. Теоретические проблемы. LAP «Lambert Academic Publishing» Saarbrücken.
- Яковлев, А.А. (2019). Языковое сознание – часть индивидуального сознания или часть теории? *Вопросы психолингвистики*, 2(40), 157–171.